

**Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет
імені Івана Франка**

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ
ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ:
СВІТОВИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ВИМІР**

**ЗБІРНИК ТЕЗ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**Львів
2023**

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

у партнерстві з

Жешувським університетом (Польща)
Університетом Яна Длугоша в Ченстохові (Польща)
Вроцлавським університетом (Польща)
Університетом Лафборо (Великобританія)
Західно-Мічиганським університетом (США)
Київським університетом імені Бориса Грінченка
Уманським державним педагогічним університетом імені Павла Тичини
Полтавським національним педагогічним університетом імені В.Г. Короленка
Дрогобицьким державним педагогічним університетом імені Івана Франка
Хмельницькою гуманітарно-педагогічною академією
Українською асоціацією дослідників освіти

III Міжнародна наукова конференція

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ
ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ: СВІТОВИЙ І
ВІТЧИЗНЯНИЙ ВИМІР

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

27 жовтня 2023 року
м. Львів, Україна

УДК [378.01.013.014:005.591.6](477+100)“20”(06)

*Рекомендовано до друку
Вченою радою факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол №2 від 24.09.2023 року)*

Відповідальні за випуск
Олена Квас, Наталія Горук

Рецензенти:

Наталія Мачинська *Тетяна Пантюк*
(д-р пед. наук, професор) (д-р пед. наук, професор)

**Тези доповідей III міжнародної наукової конференції
“Теоретичні та практичні аспекти формування
освітнього простору: світовий та вітчизняний вимір”. –
Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2023. – 136 с.**

Подані у збірнику тези доповідей III міжнародної наукової конференції “Теоретичні та практичні аспекти формування освітнього простору: світовий і вітчизняний вимір”, яка відбулася 27 жовтня 2023 року у Львові, висвітлюють теоретичні та практичні проблеми формування сучасного освітнього простору. Доповіді розкривають особливості організації освітнього простору в умовах воєнного стану, функції і динаміку вітчизняної освітньої політики, особливості застосування інноваційних підходів, інформаційно-комунікаційних технологій та шляхів розвитку освітнього простору.

Матеріали надруковано в авторській редакції. За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори публікацій.

УДК [378.01.013.014:005.591.6](477+100)“20”(06)

© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2023

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Лілія Гриневич

*кандидат педагогічних наук, доцент
перший проректор Київського університету імені Бориса Грінченка*

ВПРОВАДЖЕННЯ РЕФОРМИ “НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА” НА ІНСТИТУЦІЙНОМУ РІВНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Ключові слова: вплив війни на освіту, професійний розвиток вчителів і керівників закладів освіти, реформа “Нова українська школа”

Освітні реформи – довготривалі та потребують гнучкості й адаптації до динаміки змін, які відбуваються у суспільстві та в світі. Трансформаційною зміною у середній освіті стала реформа “Нова українська школа” (далі – НУШ), яка розпочалася 2017 року і встигла суттєво осучаснити початкову школу. Проте дистанційне навчання, застосоване у зв’язку з пандемією Covid-19, а згодом – повномасштабне вторгнення росії в Україну суттєво негативно вплинули на ефективність впровадження НУШ.

Станом на жовтень 2023 року, 3793 закладів освіти – пошкоджено, 365 з них зруйновано повністю. Зокрема, постраждало сучасне освітнє середовище та обладнання, що було придбане на виконання реформи НУШ за останні роки: комп’ютери, проектори, лабораторне обладнання, шкільні автобуси тощо. [4] Повномасштабна війна завдала руйнівного впливу і на психоемоційний стан дітей. Результати дослідження, проведеного на початку 2023 року, демонструють, що більшість батьків (61%) спостерігають за своїми дітьми симптоми стресу, такі як погіршення сну, тривожність, труднощі з концентрацією. [4] Через вимушені перерви у навчанні та складнощі адаптації до нових умов в учнів поглиблюються навчальні втрати. Серед інших наслідків війни – вимушена міграція населення, як всередині країни, так і за її межами, відтік дітей і молоді з країни. Станом на грудень 2022 року, за кордоном продовжували перебувати 516 243 учні (13% від загальної кількості) та майже 11 тисяч педагогічних працівників (3%) [5]. З огляду на ці виклики, спричинені російсько-українською війною для системи освіти країни, у закладах освіти має втілюватися комплексна освітня політика для відновлення навчального процесу, вирішення питань фізичної та психологічної безпеки дітей та вчителів, подолання навчальних втрат, а також продовження розвитку та трансформації шкільної системи освіти України.

Відповідно до Концепції Нової української школи [3], впровадження нових Державних стандартів у рамках реформи НУШ середньої школи має пройти в три етапи: початкова школа (1–4 класи) (2018–2021 рр.), базова середня освіта (5–9 класи) (2022–2026 рр.) та профільна середня освіта (10–12 класи) (2026–2029 рр.).

У 2022 році шкільна система освіти вступила в другий етап реалізації реформи – базову середню школу. Діти перейшли до 5 класів (у пілотних школах – до 6). Цей важливий перехід наклався на початок повномасштабної війни, спричинивши нові виклики. Серед критичних проблем варто виділити: відсутність належної перепідготовки вчителів-предметників; зміст нових підручників, більшість з яких повторюють стару концепцію навчання та не передбачають формування компетентностей і наскрізних умінь, що є одним із основних аспектів реформи. Крім того, через повномасштабне вторгнення реформа не була підтримана цільовими субвенціями.

У таких умовах відповідальність за упровадження реформи лягла виключно на плечі закладів загальної середньої освіти, а ефективність цього впровадження залежала від розуміння суті реформи їх директора-ми, оволодіння вчителями методик компетентнісного навчання та створення відповідного навчального середовища силами засновників шкіл.

Упровадження реформи супроводжується новими повноваженнями педагогічних колективів на інституційному рівні відповідно до Закону України “Про освіту” (2017 р.).

Так школи отримали академічну автономію (побудова власної освітньої програми, власна система формувального оцінювання, вибір навчально-методичних комплектів, система навчання педагогів), організаційну автономію (структура навчального процесу, розподіл відповідальності, формування внутрішніх політик), кадрову та частково фінансову автономію. Проте права завжди нерозривно пов’язані з відповідальністю. У цій ситуації особливо зростає роль керівника закладу освіти як лідера змін. Найважливіше при відновленні та трансформації шкільної системи в умовах війни – розуміти виклики часу, які постали перед Україною, та гнучко реагувати на них, забезпечуючи відповідний розвиток та функціонування закладів освіти на інституційному рівні.

У Дорожній карті реформи базової та профільної школи [2] були сформульовані ключові напрями подальшого впровадження змін. Серед них: оновлення змісту освіти, професійний розвиток учителів, формування мережі шкіл, впровадження інклюзії, цифровізація, оцінювання якості освіти. Ці напрями потребують критичного переосмислення залежно від нових викликів і обставин, що змінилися.

У контексті **змісту освіти**, академічна свобода надає закладам освіти можливість вибору та конструювання власних освітніх програм. Цей принцип дозволяє враховувати компетентнісний підхід, формувати у дітей соціально-емоційні навички та життєву стійкість, посилювати STEM-освіту. В контексті розвитку національної ідентичності варто переглянути зміст україноцентричних предметів: історії, географії, літератури, мистецтва, мови, звернувши увагу на аспекти, пов’язані з причинами і наслідками російської агресії. Важливо зафіксувати в навчальних програмах події, що стосуються

геноциду проти українського народу, з метою збереження історичної пам'яті та формування громадянської компетентності.

З огляду на те, що більшість закладів освіти України працюють у дистанційному та змішаному режимі, **наскрізна цифровізація освіти** має передбачати підвищення кваліфікації вчителів у застосуванні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для якісного забезпечення навчального процесу. Зокрема, цифровізація є дієвим інструментом для персоналізації навчання, застосування адаптивних навчальних методик, діагностування освітніх втрат.

Важливо, щоб учителі могли реалізовувати своє право на вибір індивідуальної траєкторії у питанні **підвищення кваліфікації**. Професійний стандарт учителя (<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text>) дає змогу провести самооцінювання, саморефлексію, визначити чіткі орієнтири власного професійного розвитку. За допомогою платформи EdWay (<https://edway.in.ua/uk/>) педагоги можуть співвіднести свої потреби і пропозиції, щоб ухвалити вдалі рішення, як і де підвищувати свою кваліфікацію. Педагоги мають відчувати довіру та підтримку від керівників, адже директори – рушії змін на місцях. Але навіть, якщо вчитель готовий до розвитку, але директор не розуміє цілей, цінностей реформи й не підтримує педагога, не можна досягнути якісного результату. Тому надзвичайно важливим є цільове підвищення кваліфікації керівників шкіл. Окрема увага має бути приділена психологічній підтримці педагогічних працівників, розвитку їхніх соціально-емоційних навичок (зокрема, вміння справлятися з власним стресом; вміння виявляти ознаки стресу у інших; вміння вирішувати конфлікти між дітьми). За результатами опитування GoGlobal, на початку 2023 року більше половини опитаних учителів вказали про власне професійне вигорання та потребу у психологічній підтримці.

Сьогодні в умовах війни важливо розширювати напрям **безпеки та інклюзивності освітнього середовища**. Цей напрям включає як фізичні аспекти безпеки (нові архітектурні рішення, безбар'єрність, укриття), так і психологічні (адаптація новоприбулих учнів, супровід, подолання конфліктів і згуртованість). Важливо забезпечити соціальну підтримку категоріям учнів, які постраждали. Крім дітей з особливими освітніми потребами, потрібно врахувати індивідуальні потреби учнів, які опинилися в нових умовах навчання – внутрішньо переміщених осіб, тих, хто повернувся після навчання за кордоном, дітей з деокупованих територій.

Усі ці напрямки потребують інвестицій і уваги держави. Водночас заклади освіти – директори, їх заступники, вчителі – опора для подальшого впровадження реформи та провідники змін. Реформа шкільної освіти “Нова українська школа” має продовжуватися і гнучко адаптуватися до нових реалій, підвищуючи спроможність педагогів і надаючи більше шансів на успішну самореалізацію українським дітям у непередбачуваному майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Державна служба якості освіти України. (2023). Дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни у 2022/2023 навчальному році. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2023/04/yakist-osvity-v-umovah-viyny-web-3.pdf>
2. Вакуленко, Т., Гриневич, Л., Лінник, О. та ін. (2021). Нова українська школа. Дорожня карта реформи базової та профільної школи. Київ: ТОВ “АКМЕ ГРУП”. <https://reosvita.org/wp-content/uploads/2021/12/dorozhnya-karta-vprovadzhennya-reformy-nova-ukrayinska-shkola-v-5-12-klasah-doopracovano.pdf>
3. Міністерство освіти і науки України. (2016). Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої освіти. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrayinska-shkola-compressed.pdf>
4. CEDOS, savED (2023). Війна та освіта: Як рік повномасштабного вторгнення вплинув на українські школи https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/ua-saved_overview-report-2022-web.pdf
5. Ministry of Education and Science of Ukraine (2022). Overview of the current state of education and science in Ukraine in terms of russian aggression (as of December 2022) <https://drive.google.com/file/d/1wLmm2ongB9HNRIrQHqSdVrBsHECTNruV/view>

Марина Гриньова

*доктор педагогічних наук, професор
ректор Полтавського національного педагогічного університету
імені В.Г. Короленка*

Олена Жданова-Неділько

*доктор педагогічних наук, професор
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка*

ДИДАКТИЧНІ ІНТЕРАКЦІЇ У ВИЩІЙ ШКОЛІ ЯК ЗАСІБ ІНТЕГРАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Ключові слова: вища освіта, освітній простір, інтеграція освітнього простору, здобувач вищої освіти, особистісно-професійний розвиток, дидактичний процес, територіальні громади

Період навчання у закладі вищої освіти має для студента кілька поєднаних сенсів, реалізація яких дозволить йому завершити освітній процес не лише фахівцем у своїй галузі, а й особистістю, спроможною